

Grażyna Voss

Wydział Zarządzania

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

Rachunkowość w procesie cyfryzacji – obszary ryzyka

Streszczenie

W artykule zawarte zostały podstawowe założenia związane z wdrożeniem procesów cyfryzacji w rachunkowości i realizacją wytycznych nałożonych na kraje członkowskie UE, a wynikających z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z dnia 13 czerwca 2012 r. zmieniającej dyrektywę Rady 89/666/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/56/WE i 2009/101/WE w zakresie integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek. Opis nowych rozwiązań związanych z eksportem danych finansowych i sporządzaniem e-wniosek został opracowany na podstawie zmian wprowadzonych w polskich regulacjach prawnych z uwzględnieniem terminów ich wdrożenia. Ponadto wskazano korzyści i zagrożenia wynikające z funkcjonowania podmiotów gospodarczych w cyberprzestrzeni.

Słowa kluczowe: Jednolity Plik Kontrolny, cyfryzacja, informacja podatkowa
Kody klasyfikacji JEL: M41, M48

---

1. Wprowadzenie

Rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych wprowadził liczne zmiany w życiu gospodarczym i społecznym oraz sposobie funkcjonowania jednostek w XXI w.¹. Doprowadził on do funkcjonowania podmiotów gospodarczych i interesariuszy w wirtualnej przestrzeni² (cyberprzestrzeni), w której komunikacja odbywa się między komputerami połączonymi siecią. Dla użytkowników funkcjonowanie w sieci, oprócz licznych korzyści³, generuje również różnego rodzaju zagrożenia i nowe obszary ryzyka. Są one związane z naruszeniem bezpieczeństwa informacji, systemów informacyjnych, modyfikowaniem wcześniej wygenerowanych informacji czy w końcu z możliwością dostępu do informacji wykorzystywanych w analizie i procesie decyzyjnym. Do najczęściej wymienianych przyczyn zagrożeń zaliczyć można działania przypadkowe oraz świadome i celowe, takie jak oszustwa i szpiegostwo komputerowe czy nawet hakerstwo. Zapewnienie zabezpieczeń stanowi istotne wyzwanie dla wszystkich użytkowników, zarówno instytucjonalnych, jak i indywidualnych. Wykorzystanie współczesnych technologii stało się nieodzownym elementem funkcjonowania podmiotów na rynku; związane jest z szybkim dostępem i pozyskiwaniem informacji⁴ oraz kosztami związanymi z wdrożeniem technologii i stosownych zabezpieczeń.

Celem artykułu jest zaprezentowanie zmian wynikających z wdrożenia procesu cyfryzacji w rachunkowości oraz korzyści i zagrożeń wynikających z tego procesu. Do realizacji celu wykorzystano analizę uregulowań prawnych, w tym planowane zmiany w przepisach wchodzące w życie od 2018 r. oraz dane statystyczne z Departamentu Strategii i Deregulacji Ministerstwa Sprawiedliwości.

---

¹ R.W. Scapens, M. Ezzamel, J. Burns, G. Baldvinsdottir, *The Future Direction of UK Management Accounting Practice*, Elsevier/CIMA Publications, London, 2003

² G. Siegel, J.E. Sorensen, *Counting More, Counting Less: The New Role of Management Accountants*, „Transformations in the Management Accounting Profession” 1999, vol. 3, Institute of Management Accountants.

³ A. Jabłoński, M. Kawczyńska, Ź. Pietrzak, T. Wnuk-Pel, *Oczekiwania wpływu implementacji zintegrowanego systemu informatycznego na jakość informacji – studium przypadku*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2016, t. 89(145), s. 56.

⁴ E.J. Umble, R.R. Haft, M. Umble, *Enterprise Resource Planning: Implementation Procedures and Critical Success Factors*, „European Journal of Operational Research” 2003, 146(2), s. 242–254.

2. Pojęcie i istota cyberprzestrzeni

Nieustanne zmiany wywołane postępem technologicznym, codziennie kreują nowe możliwości i wyzwania, a techniki komputerowe stają się powszechnie wykorzystywane i stosowane we wszystkich obszarach działalności człowieka. Przejawem tych działań jest ogólnosiwiatowa wymiana informacji, e-bankowość, e-usługi, e-handel, podpis elektroniczny, czyli wirtualizacja rzeczywistości i cyfryzacja życia współczesnego społeczeństwa. Dostarczanie i przetwarzanie ogromnych ilości informacji o osobach i ich działalności stało się tak powszechne, że trudno sobie wyobrazić świat bez Internetu. Ponadto dla wielu osób wykładnikiem statusu społecznego stała się liczba osób zaproszonych do grona znajomych, dla innych wirtualne zakupy czy też dostęp do sieciowej gry komputerowej. Działania te zaowocowały powstaniem cyberprzestrzeni, której początki zaczynają się ponad 30 lat temu. Z uwagi na rosnące znaczenie funkcjonowania i wykorzystania sieci w życiu gospodarczym, konieczne stało się rozpoznanie nowego cyfrowego środowiska, które doprowadziło do podejmowania określonych działań, takich jak zawieranie umów cywilnoprawnych, wykonywanie prac zawodowych, czynności administracyjnych i w końcu do popełniania czynów prawnie niedozwolonych czy przestępstw. Cyberprzestrzeń została zdefiniowana jako: „przestrzeń wirtualna, w której odbywa się komunikacja między komputerami połączonymi siecią internetową”⁵. Jest ona również definiowana w różnych regulacjach prawnych wielu państw świata. Proces informatyzacji został również wprowadzony do polskiego porządku prawnego i określa go Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne⁶. Wraz z rozwojem cyberprzestrzeni wzrasta ryzyko występowania zagrożeń. W Polsce powstał Rządowy Program Ochrony Cyberprzestrzeni RP na lata 2011–2016 i w połowie 2013 r. opublikowano dokument pod nazwą Polityka Ochrony Cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej⁷. Podsumowując, można zauważyć, że cyberprzestrzeń stała się nieodzownym elementem funkcjonowania współczesnego świata, swoistego rodzaju równoległym środowiskiem, będącym nowym wymiarem ludzkich działań, dla których zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony jest niezbędne

⁵ <http://sjp.pwn.pl/sjp/cyberprzestrzeń;2553915>, dostęp 10.11.2016.

⁶ Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, Dz.U. z 2016 r., poz. 352.

⁷ https://mac.gov.pl/files/nask_rekomendacja.pdf, dostęp 11.11.2016.

ze względu na różnorodność konotacji prawnych. Jednak szacowanie kosztów związanych z wdrożeniem, utrzymaniem i rozwojem systemu ochrony cyberprzestrzeni, zarówno na szczeblu krajowym, jak i poszczególnych interesariuszy, nie jest możliwe ze względu na dynamikę zmian i nowe zagrożenia.

3. Cyberprzestrzeń w rachunkowości

Wykorzystanie informatycznych systemów finansowo-księgowych pozwala na dostarczanie użytkownikom wewnętrznym i zewnętrznym informacji z dowolną częstotliwością i o wybranym poziomie szczegółowości, co potwierdzają badania przeprowadzone przez różnych autorów⁸. Informacje wprowadzone do systemu pozwalają na ich wieloobszarowe przetwarzanie i opracowywanie raportów; jednocześnie nie wymaga to dodatkowego nakładu pracy⁹. W art. 20 ustawy o rachunkowości¹⁰ zostały określone zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera. Zasady te zakładają automatyczne wprowadzanie zapisów za pośrednictwem urządzeń łączności i informatycznych nośników danych przy zapewnieniu, że podczas rejestrowania tych zapisów zostaną spełnione określone warunki:

- zapisy uzyskają trwale czytelną postać, zgodną z treścią odpowiednich dowodów księgowych,
- możliwe jest stwierdzenie źródła ich pochodzenia oraz ustalenie osoby odpowiedzialnej za ich wprowadzenie,
- stosowana procedura zapewnia sprawdzenie poprawności przetworzenia odnoszących danych oraz kompletności i identyczności zapisów,
- dane źródłowe w miejscu ich powstania są odpowiednio chronione, w sposób zapewniający ich niezmienną, przez okres wymagany do przechowywania danego rodzaju dowodów księgowych.

Wymagania określone przez ustawodawcę mają charakter ogólny i pozostawiają dużą swobodę działania w zakresie wyboru i wdrożenia oprogramowania

---

⁸ W. Zalewski, *Analiza systemów informatycznych wspomagających zarządzanie produkcją w wybranych przedsiębiorstwach*, „Economy and Management” 2011, 4; zob. J. Rut, E. Kulińska, *Zintegrowany system informatyczny w przedsiębiorstwie produkcyjnym*, „Logistyka” 2013, 1.

⁹ G. Voss, P. Prewysz-Kwinto, *Zintegrowane systemy ewidencyjne*, w: *Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje. Kierunki zmian prawa bilansowego w Polsce*, red. Z. Luty, A. Łakomiak, A. Mazur, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2013, s. 149.

¹⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2016 r., poz. 615.

obsługującego system finansowo-księgowy oraz opracowania szczegółowych zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Zmiany w zakresie cyfryzacji w rachunkowości nakładają jednak na jednostki gospodarcze dodatkowe obowiązki w zakresie przygotowywania i przesyłania danych finansowo-księgowych w wersji elektronicznej. Z dniem 1 lipca 2016 r. weszły w życie nowe przepisy Ordynacji podatkowej, wprowadzającej reguły udostępniania organom podatkowym informacji wynikających z ksiąg rachunkowych i dowodów księgowych, nazwane Jednolitym Plikiem Kontrolnym (JPK). Nowe obowiązki podatników zakładają udostępnianie organom podatkowym w postaci elektronicznej całości lub części ksiąg rachunkowych oraz dowodów księgowych w wersji elektronicznej, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa i wiarygodności, a także ochrony przed dostępem osób nieuprawnionych. Przepisy te wprowadzają przekazywanie danych w postaci logicznej struktury, która możliwa jest do uzyskania przy powszechnie stosowanych programach komputerowych. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w 2010 r. zdefiniowała JPK jako zbiór danych, tworzonych z systemów informatycznych podmiotu gospodarczego (bezpośredni eksport danych), zawierający informacje o operacjach gospodarczych za dowolnie wybrany okres oraz mający układ i format (XML) umożliwiający jego łatwe przetwarzanie¹¹. W polskich przepisach nie został wskazany format XML, pozwalając jednostkom na przedstawienie JPK w formie logicznej struktury i pozostawiając do wyboru możliwość wdrożenia innych formatów, np. UBL lub XBRL¹².

Przesyłanie JPK może być realizowane jako przekazanie ksiąg podatkowych i dokumentów na żądanie organów kontroli (art. 193a Op.) lub bez wezwania organu podatkowego (art. 109 ust. 3 ustawy o podatku od towarów i usług).

Ważnym elementem w zakresie elektronicznego przesyłania danych jest okres wprowadzenia obowiązku. W przypadku przesyłania raportów na żądanie organów podatkowych należy wyodrębnić dwa terminy:

- lipiec 2016 dla dużych podmiotów,
- lipiec 2018 dla mikro, małych i średnich podmiotów.

Dla określenia wielkości podmiotów ustawodawca przedstawił kryteria podziału: wielkość zatrudnienia, roczny obrót i sumę aktywów. Dla dużych podmiotów kryteria te przedstawiają się następująco: zatrudnienie 250 i więcej pracowników lub

¹¹ J. Oleśniewicz, *JPK – wstęp do cyfryzacji rachunkowości i rewizji finansowej*, „Rachunkowość” 2016, 8, s. 18.

¹² K.P. Ramin, C.A., Reiman, *IFRS and XBRL*, WILEY, A.J. Willey & Sons, Publication, London 2013, s. 458–469.

obróć powyżej 50 mln euro i aktywa powyżej 43 mln euro. Wielkości te dla średnich i małych podmiotów przedstawiają się następująco: zatrudnienie poniżej 250 pracowników oraz obrót mniejszy lub równy 50 mln euro lub aktywa mniejsze lub równe 43 mln euro. Do mikropodmiotów zaliczyć można te jednostki, których wielkość zatrudnienia jest mniejsza niż 10 pracowników oraz obroty są mniejsze lub równe 2 mln euro lub aktywa są mniejsze lub równe 2 mln euro.

Elektroniczne raportowanie miesięczne na cele podatku VAT (bez wezwania organu podatkowego) są obowiązkowe dla dużych jednostek od lipca 2016, małe i średnie podmioty obowiązek takiego raportowania mają od stycznia 2017, a mikropodmioty – od stycznia 2018 r.

Podstawowym celem JPK jest eliminowanie przestępstw i nieprawidłowości w naliczaniu podatków. W swoim założeniu działania te mają na celu realizację czynności sprawdzających, dzięki czemu kontrola u podatnika nie będzie konieczna.

Kolejna propozycja zmian w zakresie elektronicznego przekazywania informacji to e-wnioski, składane do Krajowego Rejestru Sądowego. Zmiany wprowadzone z dniem 1 kwietnia 2016 r. pozwolą podatnikom na elektroniczne składanie wszystkich e-wniosków do KRS, należy jednak pamiętać, że ze względów bezpieczeństwa wnioski muszą być podpisane elektronicznie (potwierdzonym profilem zaufania ePUAP bądź opatrzone bezpiecznym e-podpisem bądź podpisem elektronicznym). Docelowo wnioski papierowe zostaną całkowicie wyparte przez elektroniczne. Szczegółowe przepisy w zakresie stosowania składania wniosków i podpisów elektronicznych reguluje Kodeks postępowania cywilnego¹³. Również sąd będzie udzielał odpowiedzi drogą elektroniczną za pośrednictwem systemu teleinformacyjnego, obsługującego postępowanie rejestrowe. Wprowadzone zmiany wymuszają regulacje prawa Unii Europejskiej zawarte w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z dnia 13 czerwca 2012 r. zmieniającej dyrektywę Rady 89/666/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/56/WE i 2009/101/WE w zakresie integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek (określonej jako dyrektywa BRIS). Zobowiązuje ona państwa członkowskie do wymiany danych dotyczących spółek oraz dostępu do aktualnych i wiarygodnych informacji o spółkach. Konieczność implementacji dyrektywy BRIS powoduje m.in., że Ministerstwo Sprawiedliwości pracuje nad projektem ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw.

---

¹³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2016 r., poz. 1358.

Kolejne zmiany dotyczące funkcjonowania KRS weszły w życie 1 czerwca 2017 r. Dotyczą wprowadzenia obowiązku składania wszystkich wniosków do rejestru przedsiębiorców KRS oraz dokumentów stanowiących podstawę wpisu lub podlegających dołączeniu do akt rejestrowych drogą elektroniczną. Wyjątek będą stanowiły podmioty, które podlegają wpisowi wyłącznie do rejestru stowarzyszeń i innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej. Będą one mogły skorzystać z e-wniosku, ale nie będą miały takiego obowiązku.

Ponadto zmiany dotyczyć będą również:

- stworzenia przez Krajową Radę Notarialną elektronicznego repozytorium wypisów aktów i protokołów notarialnych, umożliwiającego składanie przez strony wszystkich dokumentów dołączonych do wniosku w formie elektronicznej,
- umożliwienia stronom i sądowni wymiany korespondencji z wykorzystaniem systemu bez konieczności ponownego wypełniania formularza (wezwania brakowe, uzupełnienia braków wniosku) w ramach prowadzonego postępowania,
- umożliwienia sądowni rejestrowemu wydawania w toku postępowania zarządzeń o charakterze technicznym w formie elektronicznej,
- połączenia systemu teleinformatycznego, w którym składane będą wnioski z systemem wpisów, co umożliwi automatyczne sporządzenie projektu postanowienia bez konieczności ręcznego wpisywania danych przez pracowników administracyjnych sądu,
- doręczania orzeczeń i pism sądowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego,
- prowadzenia akt rejestrowych podmiotów wpisanych do rejestru przedsiębiorców KRS w formie elektronicznej i ich udostępnianie w czytelni akt,
- zapewnienia digitalizacji pism wpływających i wysyłanych w formie papierowej do i z akt rejestrowych prowadzonych w formie elektronicznej,
- umożliwienia złożenia środków zaskarżenia z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego.

Z dniem 8 czerwca 2017 r. rozpoczęła się integracja Krajowego Rejestru Sądowego z systemem integracji rejestrów (BRIS).

Natomiast kolejne zmiany planowane są na wrzesień 2018 r. i dotyczą:

- stworzenia ogólnodostępnego portalu internetowego, udostępnienia dokumentów sądowych wytworzonych w systemie informatycznym KRS i dokumentów złożonych przez stronę; dostęp do tych informacji będzie nieograniczony; każdy

będzie mógł do nich sięgnąć; obecnie, aby zapoznać się z aktami rejestrowymi, trzeba złożyć zapotrzebowanie na akta z kilkudniowym wyprzedzeniem;

- wprowadzenia usługi newslettera, polegającej na generowaniu powiadomień o doręczanych stronie dokumentach sądowych wnioskodawca otrzyma niezwłocznie powiadomienie o umieszczeniu na jego koncie dokumentów sądowych w jego sprawie;
- wprowadzenia obowiązku składania sprawozdań finansowych w formie elektronicznej w odpowiednim formacie danych, ułatwiającym późniejsze wykorzystanie tych danych;
- rezygnacji z publikacji wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym;
- udostępnienia w Internecie pełnych danych o podmiocie; aktualnie poprzez wyszukiwarkę KRS każdy ma dostęp do aktualnych danych o podmiocie; natomiast uzyskanie pełnych danych (aktualnych i historycznych) wymaga uzyskania odpisu pełnego z KRS;
- automatycznego przekazywania danych zawartych w rejestrze zainteresowanym instytucjom.

Zaprezentowane zmiany zostały opracowane na podstawie projektu założeń ustawy o zmianie ustawy o KRS oraz niektórych innych ustaw (wersja z 23 lutego 2016 r.). Zakres zmian spowodowanych cyfryzacją jest stosunkowo obszerny. Warto jednak zauważyć, że okres przygotowania się do zmian został wydłużony przede wszystkim dla mikropodmiotów, których mobilność ze względu na niewielką liczbę pracowników może być ograniczona, jak również ograniczone mogą być możliwości finansowe wymagane do dostosowania systemu finansowo-księgowego oraz innych programów użytkowych.

4. Korzyści i zagrożenia związane z wdrożeniem procesu cyfryzacji

Zmiana systemów informatycznych w firmach dokonywana jest z różną częstotliwością, w zależności od indywidualnych potrzeb i możliwości jednostki, jednak za każdym razem związane jest to z dużym obciążeniem dla pracowników. Coraz częściej zarówno duże, jak i małe podmioty decydują się na wdrożenie zawansowanych, zintegrowanych systemów informatycznych. Z jednej strony usprawniają one pracę i umożliwiają otrzymanie potrzebnych informacji znacznie szybciej, z drugiej ich wdrożenie wiąże się z dużym wysiłkiem pracowników i znacznymi kosztami. Ponadto

wdrożenie nowych systemów informatycznych pozwoli jednostkom na sporządzanie JPK oraz eksport danych dotyczących sprawozdań finansowych, ksiąg i rejestrów.

Rachunkowość jest uniwersalnym i elastycznym systemem ewidencyjno-kontrolnym, dzięki czemu wykorzystywana jest we wszystkich podmiotach gospodarczych bez względu na ich wielkość i charakter prowadzonej działalności. W tym miejscu można również zauważyć, że zintegrowane systemy ewidencyjne są uniwersalne i wychodzą naprzeciw indywidualnym oczekiwaniom poszczególnych użytkowników. Ich uniwersalność pozwoli użytkownikom na dostosowanie wykorzystywanego oprogramowania do realizacji obowiązków prawnych związanych z elektronicznym przekazywaniem wniosków, deklaracji, ksiąg podatkowych, dokumentów księgowych czy też docelowo sprawozdań finansowych. Ten charakter unikatowych rozwiązań wdrażanych w jednostkach gospodarczych ma wiele zalet, ale ze względu na indywidualne podejście do użytkownika wymusza każdorazowo na pracownikach działów finansowo-księgowych przejście procesu wdrożenia, w celu zagwarantowania prawidłowej obsługi programu. W takiej sytuacji trudno mówić o harmonizacji i standaryzacji rozwiązań we wszystkich aspektach księgowych. Ujednolicenie zasad funkcjonowania zintegrowanych systemów zostanie ograniczone jedynie w aspekcie rachunkowości normatywnej, dla której generowanie raportów uwarunkowane jest wymogami ustawodawcy, np. w zakresie sporządzania rejestrów VAT, sprawozdań na potrzeby urzędów skarbowych czy GUS.

W związku z możliwościami wykorzystania zintegrowanych systemów informatycznych nowego znaczenia nabiera funkcja informacyjna rachunkowości. Dzięki „nieograniczonym” możliwościom generowania raportów i zestawień jednostka jest w stanie w krótkim przedziale czasu uzyskać dowolny raport, na podstawie którego kierownictwo jednostki będzie mogło podjąć określone decyzje. Zintegrowane systemy informatyczne dzięki realizowanym funkcjom pozwalają na osiągnięcie określonych korzyści przez jednostkę, ale wdrożenie tych systemów może wiązać się z określonymi utrudnieniami.

Korzyści wynikające z wdrożenia zintegrowanych systemów w działach finansowo-księgowych pozwalają na¹⁴:

- skrócenie czasu zamknięć miesięcznych i rocznych oraz zwiększenie dokładności sporządzanych raportów,
- opracowanie wybranych raportów i zestawień w różnym ujęciu,

---

¹⁴ G. Voss, P. Prewysz-Kwinto, *Zintegrowane...*, op.cit. s. 157.

- ograniczenie ryzyka niezgodności dzięki wykorzystaniu międzynarodowych i krajowych standardów rachunkowości,
- przeprowadzenie pogłębionych analiz w krótkim przedziale czasu,
- gromadzenie i przetwarzanie dowolnych informacji.

Wdrożenie nowoczesnych rozwiązań wiąże się również z utrudnieniami, do których zalicza się¹⁵:

- czasochłonność wyboru partnera wdrożeniowego,
- czasochłonność dopracowania, wdrożenia, testowania systemu,
- dobór pracowników będących kluczowymi użytkownikami, odznaczającymi się szerszym poglądem na problemy funkcjonowania jednostki gospodarczej,
- zachowanie systematycznej i chronologicznej ewidencji księgowej, poprzez wykorzystanie wielokrotnego zapisu na dyskach bez zachowania śladu wprowadzania zmian,
- ograniczenie zatrudnienia w działach księgowych, dobór wykwalifikowanej kadry pracowniczej,
- możliwość popełnienia błędów przez użytkowników, ze względu na złożoność systemu (tzw. czynnik ludzki).

Jednostki gospodarcze przystępujące do wdrożenia systemu muszą liczyć się również z kosztami takiego wdrożenia oraz kosztami związanymi z obsługą powdrożeniową, jednak stosowanie tych systemów w XXI w. staje się powszechną praktyką w zakresie obsługi firm. Korzyści wynikające z cyfryzacji w rachunkowości odnośzone są również do instytucji takich, jak organy podatkowe czy KRS. Z jednej strony pozwolą na lepszą kontrolę i nadzór mający na celu ukrócenie przestępstw i nieprawidłowości, z drugiej strony będą wymagały od tych instytucji dostosowania odpowiednich nośników do gromadzenia, analizowania i przechowywania danych uzyskanych od interesariuszy.

Mając na uwadze powyższe korzyści, należy zwrócić uwagę, że ujawnianie informacji w JPK czy docelowo składanie sprawozdań w formie elektronicznej stanowi jedynie formę przekazania informacji. Czy cyfryzacja poprawi rzetelność prowadzenia ksiąg rachunkowych i wiarygodność sprawozdań finansowych? Doświadczenia ostatnich lat ukazują liczne niedociągnięcia w tym zakresie. Prawomocne wyroki wydane na podstawie Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości związane z nieprowadzeniem ksiąg rachunkowych czy też nierzetelnym ich prowadzeniem,

---

¹⁵ Ibidem, s. 158.

niesporządzaniem sprawozdań finansowych bądź prezentowaniem w nich nierzetelnych danych przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Prawomocne skazania osób dorosłych – zgodnie z art. 77 Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości

Lata	Ogółem liczba wyroków	Nieprowadzenie ksiąg rachunkowych, prowadzenie ich wbrew przepisom ustawy lub podawanie w tych księgach nierzetelnych danych (art. 77 ust. 1)	Niesporządzenie sprawozdań finansowych i innych, sporządzenie ich niezgodnie z przepisami ustawy lub zawarcie w tych sprawozdaniach nierzetelnych danych (art. 77 ust. 2)
2001	42	3	19
2002	24	1	14
2003	55	11	16
2004	141	36	36
2005	169	47	22
2006	219	58	45
2007	234	41	38
2008	417	56	66
2009	416	53	67
2010	455	51	54
2011	446	42	55
2012	549	54	85
2013	802	66	128
2014	701	42	125
RAZEM	4670	561	770

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Wydziału Statystycznej Informacji Zarządczej Departamentu Strategii i Deregulacji Ministerstwa Sprawiedliwości z 23 września 2013 r. i 26 sierpnia 2015 r.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 1 nie można określić, jaki charakter działalności prowadziły jednostki gospodarcze, w których osoby odpowiedzialne za rzetelność ksiąg rachunkowych i sporządzanie sprawozdań zostały skazane prawomocnymi wyrokami. Nie można też określić formy organizacyjnoprawnej ani wielkości jednostki¹⁶. Prawomocne wyroki w zakresie rzetelności ksiąg rachunkowych i wiarygodności sprawozdań finansowych zapadały nie tylko na podstawie

¹⁶ G. Voss, *Kształtowanie norm etycznych a odpowiedzialność zawodowa księgowych*, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2016, s. 115.

Ustawy o rachunkowości, lecz także na podstawie Kodeksu karnego i Kodeksu karnego skarbowego, co zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Nieprowadzenie, wadliwe lub nierzetelne prowadzenie ksiąg rachunkowych – wyroki sądowe wydane na podstawie Kodeksu karnego, Ustawy o rachunkowości i Kodeksu karnego skarbowego w latach 2001–2014

Lata	Akty prawne			Łączna liczba wyroków
	Kodeks karny	Ustawa o rachunkowości	Kodeks karny skarbowy	
2001	74	22	135	231
2002	90	15	154	259
2003	108	27	217	352
2004	180	72	305	557
2005	196	69	309	574
2006	189	103	258	550
2007	91	79	202	372
2008	153	122	224	499
2009	176	120	222	518
2010	263	105	280	648
2011	210	97	269	576
2012	190	139	234	563
2013	152	194	218	564
2014	193	167	219	579
RAZEM	2265	1331	3246	6842

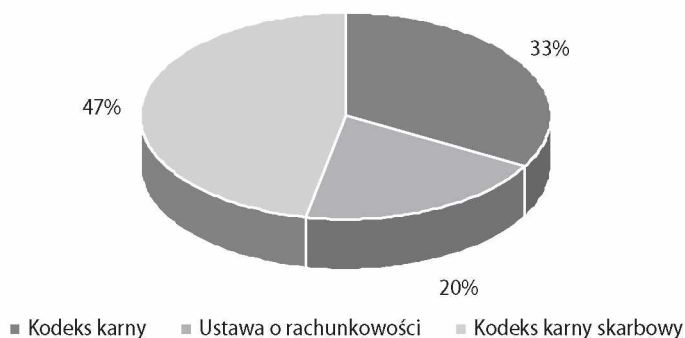
Źródło: jak pod tab. 1.

Rozpatrując łącznie liczbę wyroków związanych z nieprawidłowościami w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych, można zauważyć, że w ciągu 14 lat wydano blisko 7000 wyroków. Nie odzwierciedla to skali badanego zjawiska, a jedynie wskazuje, ile osób naruszających przepisy prawne zostało pociągniętych do odpowiedzialności.

Analizując łączną liczbę prawomocnych wyroków w latach 2001–2014 z tytułu nieprowadzenia lub nierzetelnego prowadzenia ksiąg rachunkowych, można zauważyć, że prawie połowa (47%) wyroków została wydana na podstawie Kodeksu karnego skarbowego. Zaledwie co piąty wyrok (20%) związany z nieprowadzeniem

lub nierzetelnym prowadzeniem ksiąg rachunkowych zapadł na podstawie art. 77 ustawy o rachunkowości (rysunek 1).

Rysunek 1. Struktura najczęściej wykorzystywanych aktów prawnych w celu stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych w latach 2001–2014

Źródło: opracowanie własne.

Wynika to z wielofunkcyjności informacji księgowych zawartych w księgach rachunkowych oraz możliwości wykorzystania zawartych w nich informacji w różnych obszarach, m.in. podatkowych, rozliczeniowych, sprawozdawczych, analitycznych i innych.

Na podstawie zaprezentowanych danych można zauważyć iż w latach 2001–2014, pomimo stosowanych powszechnie programów finansowo-księgowych, miały miejsce nieprawidłowości w zakresie rzetelności ksiąg rachunkowych i sprawozdawczości. Ponadto wraz z upływem czasu i postępowaniem technologicznym liczba prawomocnych wyroków nie uległa zmniejszeniu. Czy w związku z tym cyberprzestrzeń i cyfryzacja w rachunkowości wpłynęły na poprawę jakości informacji finansowych?

5. Podsumowanie

Funkcjonowanie podmiotów gospodarczych w cyberprzestrzeni jest naturalnym procesem rozwoju gospodarczego. Cyfryzacja rachunkowości wynika z dyrektyw Unii Europejskiej i wdrożona została krajowymi regulacjami prawnymi. Jednostki gospodarcze, w zależności od wielkości podmiotu, zmuszone są do dostosowania swojego systemu finansowo-księgowego i wprowadzenia zmian w określonym przez

ustawodawcę terminie. Cyberprzestrzeń i cyfryzacja stwarza nowe możliwości rozwoju, ale również jest źródłem dynamicznie zmieniających się zagrożeń. Stosowanie programów finansowo-księgowych pozwala na generowanie dokumentów księgowych, tworzenie w dowolnych układach raportów, zestawień i sprawozdań finansowych z możliwością bezpośredniego eksportu tych danych. Takie rozwiązania usprawniają pracę i skracają czas poświęcony na jej wykonanie, stwarzają nowe możliwości rozwoju kontroli wewnętrznej. Chociaż elektroniczny przekaz danych wymaga dodatkowych zabezpieczeń, to jednak jako narzędzie pracy nie zabezpieczy i nie wyeliminuje naruszeń związanych z nierzetelnym prowadzeniem ksiąg rachunkowych bądź generowaniem sprawozdań finansowych zawierających niewiarygodne informacje finansowe. Złożoność przepisów, czynnik ludzki lub świadome działanie mające na celu generowanie informacji finansowych z naruszeniem przepisów prawnych nie zostaną wyeliminowane poprzez stosowanie nowych narzędzi i rozwiązań technologicznych. Bez wątpienia istotną rolę w procesie cyfryzacji rachunkowości będzie odgrywało profesjonalne przygotowanie zawodowe księgowych, realizowane w ramach rozwoju zawodowego i procesu samokształcenia, oraz przestrzeganie norm etyki zawodowej.

Bibliografia

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z dnia 13 czerwca 2012 r. zmieniająca dyrektywę Rady 89/666/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/56/WE i 2009/101/WE w zakresie integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek (określana jako dyrektywa BRIS).
2. Jabłoński A., Kawczyńska M., Pietrzak Ż., Wnuk-Pel T., *Oczekiwania wpływu implementacji zintegrowanego systemu informatycznego na jakość informacji – studium przypadku*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2016, t. 89(145).
3. Oleśniewicz J., *JPK – wstęp do cyfryzacji rachunkowości i rewizji finansowej*, „Rachunkowość” 2016, 8.
4. Ramin K.P., Reiman C.A., *IFRS and XBRL*, WILEY, A.J. Willey & Sons, Publication, London 2013.
5. Rut J., Kulińska E., *Zintegrowany system informatyczny w przedsiębiorstwie produkcyjnym*, „Logistyka” 2013, 1.
6. Scapens R.W., Ezzamel M., Burns J., Baldvinsdottir G., *The Future Direction of UK Management Accounting Practice*, Elsevier/CIMA Publications, London 2003.

7. Siegel G., Sorensen J.E., *Counting More, Counting Less: The New Role of Management Accountants*, „Transformations in the Management Accounting Profession” 1999, vol. 3, Institute of Management Accountants.
8. Umble E.J., Haft R.R., Umble M., *Enterprise Resource Planning: Implementation Procedures and Critical Success Factors*, „European Journal of Operational Research” 2003, 146(2).
9. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2016 r., poz. 1358.
10. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2016 r., poz. 615.
11. Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących działania publiczne, Dz.U. z 2016 r., poz. 352.
12. Voss G., *Kształtowanie norm etycznych a odpowiedzialność zawodowa księgowych*, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2016.
13. Voss G., Prewysz-Kwinto P., *Zintegrowane systemy ewidencyjne*, w: *Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje. Kierunki zmian prawa bilansowego w Polsce*, red. Z. Luty, A. Łakomiak, A. Mazur, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2013.
14. Zalewski W., *Analiza systemów informatycznych wspomagających zarządzanie produkcją w wybranych przedsiębiorstwach*, „Economy and Management” 2011, 4.

Źródła internetowe

1. <http://sjp.pwn.pl/sjp/cyberprzestrzeń;2553915>
2. https://mac.gov.pl/files/nask_rekomendacja.pdf

Accounting in the Process of Digitalisation. Risk Areas

Summary

The article includes basic assumptions connected with the implementation of digitalisation processes in accounting and the implementation of guidelines for the EU member states resulting from the Directive of the European Parliament and Council 2012/17/EU of 13 June 2012 amending the Council Directive 89/666/EEC and the Directive of the European Parliament and Council 2005/56/EC and 2009/101/EC with regard to the integration of central registers, trade registers and company registers. The description of new solutions related to the export of financial data and making e-applications is based on the amendments in the Polish legal regulations with the dates of their implementation taken into account. Furthermore, the article indicates benefits and threats resulting from the operation of business entities in the cyber space.

Keywords: Uniform Control File, digitalisation, tax information

---